

Oleg CASIADI,*doctor în filosofie, conferențiar universitar**al Catedrei „Științe manageriale și socioumane” a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI***Ludmila BUCIUȘCAN,***Master în drept, lector-universitar**al Catedrei „Științe manageriale și socioumane” a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI***LOCUL ȘI ROLUL UE ÎN REGLEMENTAREA DIFERENDULUI TRANSNISTREAN***Rezumat*

Obținerea independenței R. Moldova s-a desfășurat în contextul accentuării tendințelor secesioniste. Pe prim-plan s-a nuanțat separatismul transnistrean ce a survenit în urma a trei factori: activitatea rebelă a separatiștilor transnistreni, implicarea Federației Ruse prin susținerea militară, politică și morală a separatismului, precum și incapacitatea elitei politice din R. Moldova de a soluționa această criză. În vederea soluționării conflictului transnistrean au fost înaintate mai multe proiecte, însă menționăm locul ocupat de UE în contextul procesului de negocieri. Interesul UE față de problema secesionistă din R. Moldova s-a manifestat prin următoarele acțiuni: numirea unui reprezentat special al UE în R. Moldova în martie 2005 sau deschiderea Delegației permanente a Comisiei Europene la Chișinău și lansarea misiunii EUBAM la frontiera moldo-ucraineană, la care adăugăm multiple proiecte de ordin economic subvenționate de UE ce și-au propus ca scop apropierea celor două maluri ale Nistrului.

Cuvinte-cheie: separatism, elită politică, negocieri, frontieră, stabilitate.

Summary

Moldova's independence was held in the context of deepening trends separatists. In the foreground was nuanced Transdnistrian conflict that arose from three factors: Transnistrian separatist rebel activity, involvement of the Russian Federation through military, political and moral support, and the inability of the political elite in Moldova solve this crisis. Were submitted several projects for Transnistrian conflict settlement, and we noticed the EU's place in the context of negotiations. EU's interest in Moldova's problem was manifested through: the appointment of an EU Special Representative in Moldova in March 2005 and the opening of the Permanent Delegation of the European Commission in Chisinau and launch of EUBAM at Moldova-Ukraine border, to which we add multiple economic projects subsidized by the EU that also have proposed bringing closer the two banks of the Dniester.

Keywords: separatism, the political elite, negotiations, frontier, stability.

Prăbușirea URSS a pus în evidență existența mai multor focare de conflict în spațiul ex-sovetic, determinate de reminiscențele organizării administrative de tip totalitar, precum și de reabilitatea mai pronunțată între Federația Rusă și Occident. Cercetătorul O. Serebrian, consideră că reactualizarea unor conflicte este determinată prin trasarea a trei doctrine geopolitice promovate de Rusia în ultimele secole: panslavismul, eurasianismul, internaționalismul. Constatăm prezența acestor ideologii în doctrinele contemporane ale Federației Ruse [1].

În această ordine de idei menționăm specificul conflictului transnistrean, care are rădăcini istorice. Pentru prima dată această „entitate statală” a fost creată

pe 12 octombrie 1924 de către Biroul politic al Partidului Comunist a URSS, ca regiune autonomă denumită Republica Sovietică Socialistă Autonomă Moldovenească. Următoarea etapă a constituit data de 2 august 1940 când a fost creată RSSM, ce cuprindea regiuni din Basarabia istorică și o parte din raioanele RSSAM. Conflictul a generat în contextul mișcării naționale de la sfârșitul anilor 1980 din RSSM, culminând la data de 2 septembrie 1990 când este proclamată Republica Sovietică Socialistă Moldovenească Nistreană [2, p. 326].

Istoriografia contemporană abordează mai multe concepte privind cauzele evenimentelor sus-menționate. Prin urmare, evidențiem următorii factori ai separatismului transnistrean:

1. Activitatea rebelă a separatiștilor bazată pe concepte dogmatice;
2. Suportul politic, militar, moral din partea Federație Ruse;
3. Acțiuni neconsecvente din partea autorităților de la Chișinău față de criza creată.
4. Aspectul cultural-lingvistic și etno-demografic între cele două maluri ale Nistrului;
5. Amenințarea de redistribuire a puterii și a resurselor economice în regiunea transnistreană [3, p. 55].

Reglementarea conflictului transnistrean a devenit o prioritate în politica externă a diplomaților europeni, cu scopul menținerii unei stabilități regionale. Conform lui M. Kuzovlev, în acest răstimp conflictul a parcurs mai multe stadii – de la „etapa fierbinte” (acțiuni militare în anii 1991-1992) până la cel de statu-quo din prezent. Totodată, remarcă autorul, după etapa activă, între părțile în conflict nu a fost semnat un acord de pace definitiv, existând doar Acordul de încetare a focului din 21 iulie 1992 [4, p. 3]. În pofida faptului că acesta nu este un conflict interetnic [5, p. 4], și a faptului că, în opinia mai multor experți occidentali, dintre toate conflictele înghețate din spațiul postsovietic acesta este cel mai simplu sub aspectul reglementării [6], totuși, în prezent, constatăm că nu au fost înregistrate evoluții semnificative în soluționarea lui. După douăzeci și cinci de ani de la izbucnirea și negocierea multiplelor concepte, strategii și planuri de soluționare propuse de diferiți actori, precum OSCE, Federația Rusă, Ucraina, Republica Moldova, devine din ce în ce mai evident că problema nu va fi ușor de soluționat chiar și cu implicarea mai activă a UE și SUA.

Un eveniment important care a oferit un sprijin poziției Republicii Moldova în procesul de negocieri a avut loc în 1991 la Summitul OSCE de la Istanbul, în cadrul căruia Federația Rusă și-a asumat angajamentul în fața întregii comunități internaționale de a-și retrage complet trupele și armamentul de pe teritoriul Republicii Moldova până la finele anului 2002 [7, p. 25], [8, p. 9]. În pofida faptului că până în prezent ea nu și-a respectat complet angajamentele luate [9], rezoluția OSCE a diluat din condiționalitatea impusă anterior de Federația Rusă privind identificarea unei soluții politice a conflictului transnistrean și mai apoi retragerea trupelor și armamentului. De altfel, în Declarația Summitului de la Istanbul din 19 noiembrie 1999, șefii de stat și de guverne ai statelor OSCE au declarat faptul că ei se așteaptă la o retragere rapidă, în ordine corespunzătoare și completă a forțelor armate rusești din Republica Moldova și au salutat anga-

jamentul asumat de către Federația Rusă de a finaliza până la finele anului 2002 retragerea efectivului militar, armamentului, munițiilor și echipamentului de pe teritoriul Republicii Moldova. În sfârșit, ei au reiterat că o misiune internațională de evaluare era gata să porceadă imediat la supravegherea retragerii și distrugerii munițiilor și armamentului rusesc [7, p. 50].

Drept urmare a Summitului de la Istanbul, Misiunea OSCE a fost mandată să asigure transparența în procesul de retragere și distrugere a munițiilor și armamentului rusesc din Republica Moldova, precum și să coordoneze asistența financiară și tehnică, pentru a facilita procesul respectiv [10]. Salutară, în acest sens, este și decizia Parlamentului European de a susține rezoluția OSCE privind aprobarea unui document de poziție în care înaltul for legislativ european sprijină inițiativa OSCE și consemnează faptul că organizația, din componența căreia fac parte 55 de state, este unica instituție paneuropeană care a implementat activități ale diplomației preventive, de promovare a drepturilor omului, a democrației, a statului de drept, a cooperării politice și a controlului armamentelor [11].

Inițiativele de reintegrare a Republicii Moldova prin adoptarea unui model federativ de organizare constituie o etapă importantă în tentativele de a soluționa conflictul transnistrean. Primul și cel mai detaliat plan în privința dată a fost propus sub auspiciul OSCE la 3 iulie 2002 de către Federația Rusă și Ucraina. Documentul, elaborat după modelul constituției federale rusești [12, p. 15], a fost negociat de către părți într-un moment în care relațiile dintre Republica Moldova și Federația Rusă deveneau deosebit de amicale. Documentul format din patruzeci și două de articole stabilește principiile esențiale de guvernare ale Republicii Moldova reunificate, precum și sistemul de garanții și procedurile tranziționale. Articolul 1 al documentului descria Republica Moldova în calitate de stat federal democratic, de drept, cu formă de guvernământ republican [13, p. 16].

Etapetele principale ale procesului federalizării propuse erau: (a) semnarea unui acord de principiu între Chișinău și Tiraspol; (b) elaborarea noii Constituții a Republicii Moldova în baza principiilor de federalizare propuse de către OSCE; (c) organizarea unui referendum național pe marginea constituției propuse; (d) organizarea alegerilor pe întregul teritoriu al Republicii Moldova în conformitate cu prevederile noii constituții; (e) conformarea cu noua lege de bază a tuturor actelor normative ale subiectelor federației create. După multiplele runde de negocieri, documentul final nu a fost semnat, părțile neajungând la o înțelegere clară asupra formei de „conviețuire” ulterioară [12, p. 15].

D. Kozak este delegat în calitate de reprezentant special al Președintelui Federației Ruse pentru soluționarea problemei transnistrene [13, p. 27]. În perioada iulie-septembrie 2003, D. Kozak împreună cu grupurile de lucru ale autorităților Republicii Moldova și cele secesioniste elaborează un proiect de memorandum care trebuia să pună baza unui stat federativ asimetric. Produs în condiții netransparente, fără implicarea mediatorilor procesului de reglementare ai OSCE, ai Ucrainei și fără consultarea opiniei publice [13, p. 27], documentul a întâmpinat cele mai negative reacții ale țărilor europene, ale SUA și ale societății civile din Republica Moldova.

Proiectul Memorandumului cu privire la principiile de bază ale structurii statului unificat se baza pe concepția statului comun înaintată anterior de către Federația Rusă: formarea până în 2020 a Republicii Federale Moldova, în cadrul căreia se creau doi subiecți federativi „Republica Moldovenească Nistreană” și „Unitatea teritorial-autonomă Găgăuzia” [14, p. 1]. Documentul scoate în evidență următoarele elemente ale constituirii noului stat: (a) realizarea mecanismelor practice de soluționare a problemei transnistrene care este posibilă doar prin elaborarea, supunerea referendumului și aprobarea comună a Constituției statului reunificat; (b) noul stat va fi unul suveran și neutru, care se angajează să se demilitarizeze complet; (c) până în momentul demilitarizării complete forțele militare nu pot fi folosite pentru asigurarea ordinii și securității publice pe teritoriul federației; (d) părțile se adresează cu propunere către Federația Rusă privind oferirea garanțiilor privind securitatea, condițiilor de reunificare și integrității teritoriale a Republicii Federale Moldova. Aceasta presupune, inclusiv, dislocarea pe teritoriul viitoarei federații a unui contingent militar al forțelor armate ruse denumite „forțe pacificatoare de stabilizare ale Federației Ruse” de aproximativ 2000 de persoane pe perioada procesului de demilitarizare completă a țării, dar care nu vor părăsi teritoriul până în 2020; (e) în domeniul relațiilor internaționale subiecții federației sunt consultați obligatoriu și iau parte la negocierile de semnare a acordurilor internaționale; (f) subiecți ai federației pot deveni ei înșiși membri ai organizațiilor internaționale și regionale în cazul în care aceasta acceptă membri care nu sunt subiecți ai dreptului internațional; (g) subiecții federației pot părăsi unilateral federația doar în cazul în care autoritățile centrale ale Republicii Moldova vor decide de a se uni cu o altă țară și/sau statul își pierde complet suveranitatea; (h) prin repartizarea funcțiilor de control asupra federației subiecții federației primesc împuterniciri vaste și dreptul de blocare a funcțiilor statului la nivel federal [14, p. 1-11].

Proiectul rus a fost ulterior catalogat drept tentativă de „transnistrizare a Republicii Moldova”, de „rusificare forțată”, de „dispariție a Republicii Moldova în calitate de stat suveran”. Considerăm că opoziția masivă a diplomației europene, în speță a OSCE, UE, dar și a SUA [13, p. 31], combinată cu protestele în masă ale societății civile, au determinat în ultimul moment autoritățile constituționale ale Republicii Moldova să anuleze ceremonia de semnare a documentului respectiv. Decizia luată a nemulțumit vădit conducerea Federației Ruse, dar și pe liderii separatiști, care au întreprins contramăsuri pentru a intimida Republica Moldova în încercarea de a găsi soluții alternative pentru aplanarea situației critice. Aceste circumstanțe ostile au provocat o reacție în lanț, reorientarea politicii externe a autorităților constituționale către UE și SUA și lansarea demersului privind implicarea lor în procesul de reglementare transnistreană.

Răspunsul occidental nu s-a lăsat foarte mult așteptat, iar la Summitul ministerial al OSCE de la Maastricht din decembrie 2003 UE, SUA și alți participanți, în pofida opoziției Federației Ruse, abordând situația din Republica Moldova: (a) au reiterat suport pentru suveranitatea și integritatea Republicii Moldova; (b) au evidențiat rolul indispensabil al cooperării și coordonării tuturor mediatorilor pentru obținerea unei soluții politice; (c) au pledat insistent pentru retragerea necondiționată a trupelor ruse din raioanele de est fără amânări ulterioare; (d) au

salutat inițiativa OSCE de examinare a posibilității de organizare a unei misiuni internaționale de menținere a păcii în raioanele de est, inclusiv cu participarea observatorilor civili sub auspiciile OSCE [15, p. 93-109]. În mod particular, UE în Declarația sa și-a manifestat regretul că nu a fost posibilă adoptarea unei poziții consolidate a OSCE pe problema transnistreană. Totodată, UE și-a arătat deschiderea de a se implica în continuare în procesul de soluționare a conflictului, specificând că doar o implicare multilaterală adevărată va oferi o legitimitate internațională procesului. Referitor la opțiunile de menținere a păcii, UE reiterează disponibilitatea de a asista identificarea unei soluții multinaționale la această problemă sub auspiciile OSCE [15, p. 99].

O altă tentativă de soluționare a conflictului din raioanele de est ale Republicii Moldova a avut loc în 2005, într-un context regional favorabil determinat de preluarea puterii de către forțele proeuropene în Ucraina. La Summitul șefilor de stat GUAM, care a avut loc la Chișinău pe 22 aprilie 2005, președintele Ucrainei, Viktor Iușcenko, a lansat șapte principii sub genericul „Spre reglementare prin democratizare”, care urmau să formeze scheletul viitoarei reglementări transnistrene: (1) asumarea de către autoritățile de la Tiraspol a angajamentelor de democratizare a societății, de dezvoltare a societății civile și multipartidismului; (2) organizarea în cel mai scurt timp a unor alegeri libere și corecte în Sovietul Suprem de la Tiraspol, ca organ reprezentativ al regiunii, „în condițiile de drept prevăzute de statutul Transnistriei”; (3) asigurarea monitorizării acestor alegeri de către UE, OSCE, Consiliul Europei, Rusia și SUA, alături de Ucraina; (4) implicarea mai activă a UE și SUA în procesul de reglementare; (5) transformarea actualului format al operațiunii de pacificare într-un mecanism internațional de observatori militari și civili sub egida OSCE, care să presupună prezența unui număr mai mare de militari ucraineni și transnistreni; (6) organizarea unei misiuni internaționale de inspecție a întreprinderilor din complexul militar-industrial din regiune; și (7) desfășurarea unei misiuni OSCE de scurtă durată de monitorizare a frontierei moldo-ucrainene pe segmentul transnistrean [16, p. 34]. În cadrul runde de negocieri de la Vinița, unde s-au discutat propunerile președintelui ucrainean, reprezentanții Republicii Moldova, ai Transnistriei, ai OSCE și ai Ucrainei au decis să invite UE și SUA pentru a participa la procesul de negocieri cu statut de observatori [16, p. 36].

În data de 16 mai 2005 la Vinița, Ucraina a făcut public planul său de reglementare a conflictului din zona de est a Republicii Moldova. Potrivit acestuia, Republica Moldova era considerată stat suveran, independent, unitar sub aspect teritorial și unicul subiect de drept internațional, pe când regiunea transnistreană era văzută ca o regiune cu statut special în cadrul Republicii Moldova. În conformitate cu planul menționat, reintegrarea Republicii Moldova a prevăzut „crearea spațiului unic juridic, economic, social, vamal, umanitar, de securitate și a altor spații de activitate statală”. Regiunea transnistreană era definită în calitate de „unitate administrativ-teritorială cu statut de republică”, ce ar avea propriile simboluri: drapel, stemă, imn, onorate împreună cu simbolurile Republicii Moldova și trei limbi oficiale [16, p. 37].

Bazat pe principiile enunțate de președintele ucrainean în cadrul Summitului GUAM al șefilor de stat, planul a fost salutat parțial de către autoritățile Re-

publicii Moldova. Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova cu privire la inițiativa Ucrainei în problema reglementării conflictului transnistrean și măsurile pentru democratizarea și demilitarizarea zonei transnistrene salută inițiativa Președintelui Ucrainei V. Iușcenko de a susține aspirațiile de reîntregire ale Republicii Moldova, apreciază înalt oferta Ucrainei, considerând-o drept un pas esențial pe calea consolidării unității teritoriale a statului nostru și eliminării din zona transnistreană, cât mai curând posibil, a unui regim separatist, autoritar și criminal, care constituie o amenințare evidentă la adresa securității regionale. Totodată, Hotărârea stipulează că în inițiativa Ucrainei nu și-au găsit reflectare unele principii ale reglementării, inclusiv cele ce țin de: (1) evacuarea trupelor rusești; (2) demilitarizarea, principiile și condițiile de democratizare a zonei și (3) instituirea unui control transparent și legal asupra segmentului transnistrean al frontierei de stat moldo-ucrainene [17, p. 2].

Un alt argument important este participarea, începând cu 2005, a UE și SUA în formatul negocierilor (5+2) și înaintarea Planului Iușcenko de soluționare a conflictului, ce au adus multe speranțe autorităților Republicii Moldova, însă remarcăm că abordarea acestor actori-cheie în problema conflictului este una particulară. Referitor la rolul UE, notăm că PESC-ul care ar trebui să unească viziunea și acțiunea europeană asupra problemelor de pe arena internațională, de fapt, divizează Uniunea, în special atunci când interesele strategice naționale ale unor state membre sunt puternic lezate. În timp ce UE era conștientă de riscurile legate de conflict și optează pentru soluționarea lui cât mai urgentă, structura europeană nu dorea ca problema transnistreană să afecteze relațiile dintre UE și Rusia. Are dreptate O. Nantoi care consideră că preocuparea majoră în acest caz par a fi livrările masive ale gazului rus în Europa. Totodată, în opinia analistului, conflictul transnistrean poate fi soluționat în triumghiul Uniunea Europeană-Republica Moldova-Ucraina, evitându-se confruntarea cu Rusia și fără a-i provoca ultimei sentimentul de frustrare. Un asemenea scop, consideră O. Nantoi, poate fi atins prin efortul coordonat al UE, al Republicii Moldova și al Ucrainei în direcția democratizării și decriminalizării zonei de est a Republicii Moldova, după care prezența militară a Rusiei va deveni un nonsens, inclusiv pentru administrația de la Kremlin [18, p. 2].

Extinderea UE demonstrează succesul atins în dezvoltarea zonei de stabilitate și prosperitate în Europa, iar conform Politicii Europene de Vecinătate (PEV), pentru ca valorile menționate să fie durabile „ele trebuie, de asemenea, să se extindă și în zona vecinătății UE. Atingerea acestui obiectiv prezintă un interes crucial pentru UE, precum este și un interes crucial și pentru vecinii săi [19, p. 1]”. În alocuțiunea sa, de la Chișinău din 5 decembrie 2003, G. Verheugen, Comisar European pentru extindere și Europa lărgită, a evidențiat că procesele de integrare în UE au făcut ca multe conflicte între vecini, disputele de frontieră și problemele minorităților să fie aplanate. Comisarul European a menționat că UE a contribuit într-un mod hotărâtor la transformarea unei părți mari a continentului european, răvășit anterior de războaie și diviziuni naționaliste devastatoare, într-o zonă a păcii, libertății, integrității și prosperității. Aceste exemple de succes permit UE să fie sigură că extinderea va constitui un succes pentru noii membri, pentru Uniune și, de asemenea, pentru vecinii acesteia [19, p. 2]. Acest punct de vedere ca, de altfel,

și alte opinii ale oficialităților europene preocupate de soluționarea sustenabilă a problemei transnistrene reprezintă încă un motiv în plus pentru Republica Moldova să decidă valorificarea opțiunii de integrare europeană pentru modernizarea țării. Mai mult, ar fi cazul ca structurile europene să adopte o strategie mai activă în soluționarea acestei probleme.

Supozițiile de mai sus sunt susținute și de evenimentele recente în acest subiect, inclusiv de lansarea la începutul anului 2012 a dialogului dintre reprezentanții Republicii Moldova și noul lider de la Tiraspol, E. Șevciuk. Deși dialogul dintre cele două maluri a pornit într-o notă plină de optimism [20], până în acest moment există semnale clare despre continuarea politicii tradiționale a liderilor nerecunoscuți de la Tiraspol în ce privește obstrucționarea procesului de identificare a unei soluții politice durabile de reintegrare a țării. Printre cele mai evidente dintre acestea remarcăm: (a) pozițiile ostile reunificării Republicii Moldova preluate și de noii lideri de la Tiraspol înainte, precum și după negocierile de la Dublin din 28-29 februarie 2012; (b) deschiderea secțiilor de votare în regiunea transnistreană a Republicii Moldova pentru alegerile din 3 martie 2012 a președintelui Federației Ruse în pofida opoziției manifestate de autoritățile constituționale din Republica Moldova; și (c) decizia politică a Moscovei de a-l numi (la 21 martie 2012) și a Tiraspolului de a-l accepta, pe D. Rogozin în calitate de reprezentant special pentru regiunea transnistreană, fără consultarea prealabilă a autorităților constituționale ale Republicii Moldova; (d) lipsa dorinței autorităților nerecunoscute de la Tiraspol de a coopera cu organele constituționale de urmărire penală ale Republicii Moldova în cazul asasinării de către forțele ruse de menținere a păcii a unui cetățean moldovean în data de 1 ianuarie 2012 pe podul de la Vadul lui Vodă; (e) elaborarea așa-zisei „Strategii de dezvoltare social-economice a Republicii Moldovenești Nistrene până în anul 2025”, în calitate de document care reprezintă un plan de dezvoltare durabilă a „statalității transnistrene”; (f) intenția declarată de a se alătura Uniunii Vamale Euro-Asiatice, în pofida priorităților de politică externă a Republicii Moldova, care vizează integrarea în UE etc.

Pozițiile evidențiate mai sus sunt deosebit de importante pentru Republica Moldova, care participă la PEV și la Parteneriatul Estic. Considerăm că prin lansarea PEV, UE dorește să acorde o atenție mai mare conflictelor de la periferiile sale, printr-o implicare politică de prevenire și management al crizelor apărute. Documentul propune și o implicare mai profundă a UE în gestionarea crizelor ca răspuns la amenințările regionale specifice, care ar constitui o demonstrație concretă a dorinței UE de a-și asuma o parte mai mare din povara de soluționare a conflictelor în țările învecinate. Odată ce soluționarea va fi atinsă, capacitățile civile și militare de management al crizei de care dispune UE pot fi implicate în aranjamentele post-conflict pentru fortificarea securității interne. Pentru Republica Moldova, PEV propune „continuarea angajamentului puternic al UE de a susține soluționarea conflictului transnistrean, utilizând instrumentele aflate la dispoziția UE și în strânsă consultare cu OSCE. Totodată, UE este gata să examineze căile de a-și consolida în continuare angajamentul” [21, p. 2].

Decizia politică de a numi, la recomandarea Înalțului Reprezentant al UE pentru PESC, un reprezentant special al UE în Republica Moldova (RSUE) în mar-

tie 2005 relevă dorința UE de a juca un rol politic mai activ în Republica Moldova [19, p. 2]. RSUE promovează politicile și interesele UE în „regiunile și țările problematice” [22], având un rol activ în eforturile care vizează consolidarea păcii, stabilității și statului de drept.

RSUE pentru Republica Moldova are drept obiect prioritar de interes procesul de soluționare a contenciosului transnistrean, precum și sarcini legate de implementarea PAUERM, consolidarea democrației, a statului de drept, respectarea libertăților și drepturilor fundamentale ale cetățenilor Republicii Moldova, promovarea relațiilor bilaterale dintre Moldova și UE, susținerea luptei împotriva traficului de ființe umane etc. [19, p. 2]. Deschiderea Delegației permanente a Comisiei Europene la Chișinău și lansarea Misiunii EUBAM la frontiera moldo-ucraineană oferă un suport real pentru crearea unor condiții propice ce ar amplifica posibilitatea soluționării conflictului din partea de est a Republicii Moldova.

Pentru moment, constată M. Kuzovlev, nici UE, nici Federația Rusă și nici SUA nu au un scenariu clar și chibzuit vizavi de regiunea transnistreană [4, p. 1-3]. Cu atât mai mult, am adăuga noi, că nu au fost deocamdată elaborate scenarii de reglementare post-conflict care ar reflecta asupra beneficiilor și costurilor de atingere a unei situații favorabile pentru toate părțile implicate.

Fiind un conflict geopolitic, cauzele principale care îl mențin în starea actuală sunt în egală măsură geopolitice. Considerăm că la momentul actual contextul internațional determină marile puteri, cum ar fi UE, SUA și Federația Rusă, să nu dezvolte un interes comun în soluționarea cu orice preț a conflictului. În acest context, relațiile delicate dintre UE și Federația Rusă în problematica alimentării cu gaz și dintre SUA și Federația Rusă în subiectul Tratatului Forțelor Convenționale în Europa, elementelor scutului antirachetă american în Europa ș.a. nu permit, de asemenea, abordarea tranșantă a problemei transnistrene în discuțiile bilaterale dintre actorii internaționali și naționali menționați.

După cum remarcam mai sus, credem că neputința actorilor internaționali de a identifica o soluție viabilă pentru conflictul transnistrean este determinată, pe de o parte, de funcția dublă a Federației Ruse în formatul de negocieri, iar pe de altă parte, de rolul limitat al UE și SUA. Din acest considerent, unii cercetători consideră oportună transformarea formatului 5+2 în unul heptagonal, altă variantă fiind 7+1, prin transformarea celor doi observatori în mediatori și, eventual, readucerea României în formatul de negocieri, echilibrându-se astfel raportul de forțe în cadrul negocierilor.

În concluzie, este important să menționăm că guvernele Alianței pentru Integrare Europeană din Republica Moldova au reiterat cu diverse ocazii faptul că strategia de reintegrare a țării trebuie să se axeze pe trei elemente-cheie: (1) definirea statutului juridic al regiunii transnistrene în baza respectului pentru suveranitatea și integritatea teritorială a Republicii Moldova; (2) necesitatea retragerii complete a forțelor militare străine de pe teritoriul Republicii Moldova, în conformitate cu deciziile relevante ale Summitului OSCE de la Istanbul, precum și (3) iminența transformării actualului aranjament de menținere a păcii din regiunea transnistreană cu o misiune multinațională civilă cu mandat internațional [23].

Bibliografie

1. Serebrian Oleg, Rusia la răspântie. Geistorie, geocultură, geopolitică. Chișinău: Cartier, 2014, p. 152.
2. Scurtu Ioan, Istoria Basarabiei de la începuturi până la 1998, București: Academia Română, 1998, p. 358.
3. Țăranu Anatol, Unele considerente privind istoria conflictului secesionist de la Nistru. În: Akademos, 2012, nr. 2 (25), iunie, p. 55-62.
4. Kuzovlev M., Motivele „înghețării” diferendului transnistrean, Chișinău, 2009, <http://www.e-democracy.md/monitoring/politics/comments/200904152/> (vizitat 10.03.17).
5. Nantoi O., Cazul Republicii Moldova: ce ar putea face UE și SUA? Chișinău, 2005, <http://www.ipp.md/lib.php?!=ro&idc=162> (vizitat 05.03.17).
6. Iachim A., Războiul din Transnistria, București, 2013, <http://basarabia91.blogspot.md/2009/04/razboiul-din-transnistria.html> (vizitat 04.03.17).
7. Declaration of the OSCE Summit in Istanbul, Istanbul, 1999, <http://www.osce.org/mc/39569> (vizitat 04.03.17).
8. ICG Europe Report. No. 147: Moldova – No Quick Fix. Bruxelles, 2003, http://www.crisisgroup.org/library/documents/report_archive (vizitat 05.03.17).
9. OSCE Mission to Moldova, Arms control and disarmament, Chișinău, 2008, <http://www.osce.org/moldova/104529> (vizitat 10.03.17).
10. OSCE: Misiunea în Moldova, Controlul armamentelor și dezarmarea, Chișinău, 2003, <http://www.osce.org/ro/moldova/79003> (vizitat 10.03.17).
11. Motion for a resolution further to the Council statement pursuant to Rule 37 (2) of the Rules of Procedure on behalf of the GUE/NGL Group on the OSCE Summit in Istanbul (17-19 November 1999), Istanbul, 1999, <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=MOTION&reference=B5-1999-0322&language=EN> (vizitat 05.03.17).
12. Apărește Gh., Soluționarea conflictului transnistrean: caracteristica succintă a procesului de negocieri, Chișinău, 2009.
13. http://www.ipp.md/public/files/Proiecte/blacksee/rom/Aparece_ROM.pdf (vizitat 05.03.17).
14. Moldova: regional tensions over Transdnistria. În: Europe Report, No. 157. Chisinau/Brussels, 2004, http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/untc/unpan_017188.pdf (vizitat 10.03.17).
15. Меморандум об основных принципах государственного устройства объединенного государства (2003). Москва, 2003, <https://regnum.ru/news/458547.html> (vizitat 10.03.17).
16. Chairperson`s perception statement and statements by delegations at OSCE Eleventh Meeting of the Ministerial Council. Maastricht, 2003. <http://www.osce.org/mc/40533> (vizitat 12.03.17).
17. Boțan I., Reglementarea transnistreană: o soluție europeană. Chișinău: Tipografia Centrală, 2009 (vizitat 12.03.17).
18. Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova cu privire la inițiativa

Ucrainei în problema reglementării conflictului transnistrean și la măsurile pentru democratizarea și demilitarizarea zonei transnistrene, nr. 117-XVI din 10.06.2005. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 17.06.2005, nr. 83-85/385.

19. Nantoi O., Conflictul transnistrean – Statu quo și perspective, Chișinău, 2005, <http://www.ipp.md/lib.php?l=ro&idc=162> (vizitat 10.03.17).

20. Europa lărgită – inițiativa cu privire la vecinătatea europeană: o oportunitate de cooperare de-a lungul hotarelor Uniunii. Alocuțiunea dlui Günter Verheugen, Comisar European pentru extindere și Europa lărgită. Chișinău, 2003, <http://www.ipp.md/download.php?file...id=239> (vizitat 10.03.17).

21. Macovei I., Moscova îl trimite pe Smirnov în Europa. Chișinău, 2011, <http://www.timpul.md/ro/articol/moscova-il-trimite-pe-smirnov-in-europa-26916.html> (vizitat 04.03.17).

22. Planul de Acțiuni Republica Moldova-Uniunea Europeană. Hotărârea Guvernului nr. 889 din 03.08.2006. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 29.04.2005, nr. 65-66, <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=301325> (vizitat 10.03.17).

23. Mandatul Reprezentantului special al Uniunii Europene, Bruxelles, 2011, <http://www.eusrmoldova.eu/ro/mandate> (vizitat 10.03.17).

24. Leancă Iu., Republica Moldova determinată să dea un nou impuls soluționării conflictului transnistrean, Chișinău, 2009, <http://www.mfa.gov.md/comunicate-presa-md/478464/> (vizitat 10.03.17).